

HONGAN LASSIN SOTA

Lauri Hongan muistelmät ja päiväkirjat
sotien 1939 – 1945 ajalta

Toimittanut
Tuomas Honka

Hongan Lassin sota

Tuomas Honka

Hongan Lassin sota

Lauri Hongan muistelmat ja päiväkirjat
sotien 1939 – 1945 ajalta

© Tuomas Honka 2019

Kansi ja taitto: Tuomas Honka

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-0796-8

SISÄLLYS

Lukijalle	11
Lauri Matias Honka 29.1. 1921 – 17.2. 2000	15

I AIKA ENNEN SOTIA

Kotoa koulutielle	21
Sodan uhka kasvaa	23

II TALVISOTA

Koulunkäynti keskeytyy	27
1939_Kotona	27
1939_Puhelinvartiossa	28
1939_Kaikki mukana	28
1939_Evakot	29
1939_Siltavartiossa	30
1939_Itsekin sotaan	30
1939_Riihimäelle	31
Varusmiespalvelus Riihimäellä	33
1940_Aliupseerikoulu	35

III MOSKOVAN RAUHAN AIKA

Varusmiespalvelus jatkuu	41
1940_Kasarmimajoitukseen	41
1940_Aliupseerikoulu päättyy	42
1940_Hikiälle	43
1940_Ensimmäinen loma	43
1940_Ensimmäinen ylennys	43
1940_Pohjoiseen	44
1940_Rovaniemellä	44
1940_Kemijärvelle	45

1940_Maastotöihin	45
1940_Rajan pintaan	49
1940_Siviiliin	51
1940_Hiljainen mies	51
1940_Takaisin kouluun	52

IV JATKOSOTA

Uusi sota alkaa	55
1941_Kouluttajana Limingassa	56
1941_Rintamalle	57
Keskelle mottitaisteluita	63
Kiestingin motin taustoja, syitä ja seurauksia	71
1941_Taustoja	71
1941_Komentaja vaihtuu	74
1941_Schreck siirretään syrjään	76
1941_Venäläisten JR758 iskee etelästä	79
1941_Halstin ja Palojärven välit katkeavat	80
1941_Väinö Palojärvi	81
1941_Huoltotie aukeaa	83
1941_Turtolan kuolema	84
1941_Suurvaltopoliittikkaa	85
1941_Parhaat voimat astuvat esiin	86
1941_Vihollinen käy päälle joka suunnasta	88
1941_Komentaja vaihtuu taas	90
Motti pysyy kiinni	93
1941_Nälkä, pelko, vilu ja väsymys	94
1941_Komentaja kaatuu	98
1941_Lopultakin lähtökäsky	99
1941_Ruokaa ja sauna	100
1941_Järvikannas	101
Rintamalinjat vakiintuvat	103
1941_Kenttäposti kulkee	104
1941_Marraskuun hyökkäys	107
1941_Aseveliapua	110
1941_Ruokahuolto	112

Ensimmäinen kotiloma jouluna 1941	117
1942_Lisäloma Oulussa	120
Takaisin Kiestinkiin	123
1942_Asemasodan arkipäivää rintamalla	127
1942_Kohtalo kuljettaa	130
1942_Sukkulakukkulan valtaus	131
Lähtö upseerikouluun	135
UK 54	139
1942_Hiihtäjien porukkaan	143
1942_Koulutus ja jynssäys jatkuu	147
1942_Jalkavaivoja	149
Ylioppilasjuhlat	155
Upseerikoulu jatkuu	159
1942_Pelko potkuista lisääntyy	160
1942_Viestiharjoitukset	161
1942_Yhteistoimintaharjoitus	165
1942_Muutamia muistoja upseerikoulun ajalta	170
1942_Mieleen jääneitä kavereita	171
Oulun kautta takaisin rintamalle	175
Asemasotaa ja rakentamista Uhtuan suunnalla	181
1942_Viljanleikkuuta ja yöjalkaa	195
1942_Yksityiskohtaista tapahtumien kuvausta	208
1942_Hiihtokausi alkaa	213
1942_Itsenäisyyden vuosijuhla	217
1942_Jouluksi lomalle	219
1943_Asemasota Uhtuan suunnalla jatkuu	220
1943_Lopultakin lomalle	237
1943_Helsinkiin	238
1943_Kotiin Temmekselle	238
1943_Komennus Helsinkiin tähtystäjäkurssin kokeisiin	244
1943_Ylimääräinen loma	246
1943_Sotavankeja siviilityössä	247
Ilmavoimien tähtystäjäkurssi n:o 8 Kauhavalla	249
1943_Pikaloma juhannuksena kotiin Temmekselle	255
1943_Takaisin riviin	256
1943_Harjoitusleiri Kruununkylän Laajalahdessa	257

1943_Varkaita Kauhavalla	264
1943_Tähystäjäkurssi loppuu	265
Santahaminaan Lentolaivue 6:een	269
1943_Uudestaan lomalle	270
1943_Elonkorjuuta ja nurkkatansseja	271
1943_Haapavedelle	272
1943_Takaisin Santahaminaan	273
1943_Kotiarestissa	283
1943_Välillä mottimetsään	284
1943_Junttilan Antin kuolema	287
1943_Helsinkiin	289
1943_Painajaisunia	293
1943_Joululomalle kotiin	299
1944_Takaisin Helsinkiin	302
Helsingin suurpommitukset helmikuussa 1944	309
1944_Laivueelle uusi nimi ja 2. lentue Nummelaan	314
1944_Jälleen painajaisunia	317
Lomaa ja komennuksia	323
1944_Komennus Hämeenlinnaan	323
1944_Pitkä loma kotiin Temmekselle	326
1944_Takaisin Nummelaan ja komennus Turkuun	328
1944_Lentokomennus Keski-Suomeen	332
1944_Vapun vietto Turussa	333
1944_Sairastelua Nummelassa	334
1944_Komennus Vaasan Vaskiluotoon "lentäväksi poliisiksi"	338
Merilentäjien toimintaa Vaasassa kesällä 1944	341
1944_Lentomestari Reino Venna kertoo kokemuksistaan	342
Merilentäjien arkea	349
1944_Ylennys	361
1944_Komennus Hämeenlinnaan	369
 V ASELEPO JA MOSKOVAN VÄLIRAUHA	
 Aselepo astuu voimaan 4. syyskuuta 1944	371
Komennus Ouluun	375
1944_Laskeutumispaikan etsintää	375

1944_Rovaniemelle	377
1944_Mikkeliin	379
1944_Moskovan välirauha	383
1944_Lentokielto alkaa	385

VI LAPIN SOTA

Uusi sota alkaa	389
1944_Tornion maihinnousu	389
1944_Lentokielto päättyy	391
1944_Lentotoiminnan organisointi	391
1944_Pakkolasku Naisjärveen	395
1944_Lento pohjoiseen	402
1944_Siviiliin	407

VII SOTIEN JÄLKEINEN AIKA

Pohdintaa sodan jälkeisistä vuosista	411
Sodan tuhot	411
Vaaran vuodet	412
Sodan ja rauhan seurauksista lyhyesti	414
Nousun alku	415
Ulkopuolisin silmin	417
Takaisin arkeen	419
Elämän järjestelyä	419
Myöhemmät vaiheet	423

VIII LÄHTEET

Lukijalle

Suomalaisen kirjallisuuden seura ja Sota-arkisto järjestivät vuonna 1994 sodan-aikaisten kirjeiden keruukilpailun. Isäni Lauri Honka voitti kilpailussa ensimmäisen palkinnon. Pitkäaikainen harrastus ja määrätietoinen aineistojen säilyttäminen palkittiin komeasti. Palkinnon luovutti akateemikko Matti Kuusi. Samalla Lauri Honka antoi yli 1000 saamaansa kirjettä ja korttia sekä henkilökohtaiset sota-ajan päiväkirjat Sota-arkiston kokoelmiin. Tässä kirjassa julkaisen Lauri Hongan päiväkirjat lähes alkuperäisessä muodossa. Päivittäistä kenttäpostin, puheluiden ja ihmissuhteiden kommentointia olen hieman karsinut. Monimutkaisia ja vaikeita lauserakenteita olen muuttanut helppolukuisemmiksi, mutta Lauri Hongan kirjoitustyylin olen säilyttänyt. Lyhyistä merkinnöistä en ole yrittänyt muodostaa lauseita. Hänelle tulleista kirjeistä olen julkaissut otteita sopivissa asiayhteyksissä.

Lauri Honka teki jo talvisodan aikana muistiinpanoja ja vuoden 1942 alusta lähtien hän piti tarkkaa päiväkirjaa. Muutkin sota-ajan paperit ja esineet hän laittoi tarkasti talteen. Talvisodan ja jatkosodan alun tapahtumat hän on jälkeensä kirjoittanut kertomuksen muotoon. Jatkosodan ja Lapin sodan päiväkirjat antavat erittäin tarkan kuvan yhden sotilaan ja lähipiirin arjesta. Hän ei kaihdakaan vaikeita asioita. Aineisto on mikrohistoriallisesti hyvin arvokas. Päiväkirjoissa hän kertoo jokapäiväisistä asioista, ja sodankulun seuraaminen jää vähemmälle. Painopiste on omissa tekemisissä, kuten päiväkirjoissa on tapana. Yksi Lauri Hongan erityispiirre nousee hyvin esiin. Hän oli innokas kirjeiden kirjoittaja. Se oli hänelle lähes pakkomielletta. Hänellä oli samanaikaisesti kymmeniä kirjeenvaihtoystäviä, jotka olivat sukulaisia, koulutovereita, sotakavereita ja naisystäviä.

Lauri Honka kuului suurperheeseen, jossa aikuiseksi varttui 13 lasta. Viisi veljeksistä osallistui sotahommiin. Kaikki sisaret toimivat Lotta-tehtävissä. Kolme nuorinta lasta oli sota-ajan kotona. Kirjeitä kirjoitettiin valtavat määrät suuntaan ja toiseen. Lauri pysyi hyvin selvillä kodin ja kotikylän asioista, mistä varsinkin Eeva-sisko piti huolen yli sadalla kirjeellä ja kortilla. Eeva teki sotien aikana valtavat

huoltotyön, sillä hän lähetti kotitöiden ohessa veljilleen rintamalle runsaasti paketteja. Lauri sai rintamalla olleista veljeksistä Eevalta parhaan palvelun, koska hän oli poikamies. Veljekset kirjoittivat myös paljon toisilleen. Tieto kulki joka suuntaan. Yksi ahkerimmista kirjoittajista oli Fanni-täti, joka halusi auttaa kaikkia ja varsinkin puuttua kaikkien asioihin. Yhteenottojakaan ei voitu välttää, mutta mitään vakavampaa ei tapahtunut. Tarkasti ja uteliaasti maailman menoa kommentoiva ja itsetietoinen Fanny Enqvist oli helsinkiläinen hienostoneiti ja Laurin isän serkku.

Sukulaisten lisäksi Lauri kävi hyvin laajaa kirjeenvaihtoa kymmenien muiden ikätoveriensä kanssa. Lähes kaikki Laurin saamat kirjeet ja pieni osa hänen lähettämistään kirjeistä ovat tallessa. Olen lukenut ne kaikki. Niistä muodostuu hämmästyttävän laaja viestiverkosto. Lauri Hongan sota-ajan päiväkirjat avautuvat entistä paremmin, kun tuntee kirjeiden kautta taustoja ja syitä tapahtumille. Näiden kirjeiden avulla olen kyennyt kirjoittamaan erillisen tason Laurin päiväkirjojen rinnalle syventämään ja taustoittamaan monia asioita. Henkilökohtaisessa kirjeenvaihdossa on luonnollisesti paljon sellaista sisältöä, jota ei tule julkaista monistakin eri syistä. Tässä asiassa olen ollut hyvin varovainen. Pääosa sisällöistä on kuitenkin värikästä ja joskus jopa hauskaa tekstiä. Hyvät kirjoittajat erottuvat edukseen. Esimerkiksi Kalle-veljen ja hänen Sirkka-vaimonsa kirjeet ovat viihtyisää luettavaa, ja Fannitädin kirjeet yllättävät aina.

Ennen päiväkirja- ja kirjeaineistojen luovuttamista Lauri Honka otti kopiot päiväkirjoistaan ja kirjoitti ne uudelleen puhtaiksi 1990-luvun lopulla. Tekstiä on noin 300 konekirjoitusliuskaa. Tästä litteroinnista oli minulle paljon hyötyä, sillä alkupe räiset käsinkirjoitetut päiväkirjat ovat joiltakin osin vaikeaselkoiset. Päiväkirjojen lisäksi hän kirjoitti sota-ajastaan erillisiä tarinoita, joita on julkaistu myös sanomalehdissä. Näitä kirjoituksia olen liittänyt päiväkirjojen lomaan aikajärjestyksessä. Olen tehnyt myös luku- ja kappalejaon sekä väliotsikoinnit. Mukana on muutamia lainauksia sotakirjallisuudesta. Olen kommentoinut päiväkirjojen tekstiä, jos asiayhteydet ovat vaatineet tarkennuksia tai selvennyksiä. Lisäksi olen kirjoittanut erillisiä katsauksia sotatilanteen etenemisestä muualla, jotta lukijan olisi helpompi sijoittaa Lauri Hongan sotavaellus suurempaan viitekehykseen. Hieman tarkemmat raportit olen kirjoittanut Kiestingin motista ja sotien jälkeisistä vaaran vuosista. Sodan kulkuun ja johtamiseen liittyvillä kommenteilla haluan osoittaa, kuinka erillään ja sodanjohdon päätöksistä tietämättöminä tavalliset rivisotilaat kävivät soitaansa. Sodankäynnin yksi tärkeä periaate on, ettei johdon neuvotteluja raportoida, eikä päätöksiä juurikaan perustella alaspäin.

Lähdeviitteitä ja kommentteja olen merkinnyt runsaasti, jotta lukija löytäisi tarvitessaan lisäselvityksiä asioihin ja tapahtumiin. Läheskään aina en ole kaivanut esiin primäärilähdettä. Olen käyttänyt sitä lähdettä, josta olen tiedon saanut ja sitä

luotettavana pitänyt. Kysymys ei ole varsinaisesti tutkimuksesta vaan päiväkirjojen taustoitustyöstä, toimittamisesta, tulkinnasta ja julkaisemisesta. Minulla on ollut käytössäni perinnöksi saadut puhtaaksikirjoitetut päiväkirjat sekä Kansallisarkistossa säilytettävät alkuperäiset päiväkirjat, kirjeet ja muut asiakirjat.

Lauri Hongan muistiinpanoista syntyi yhtenäinen nuoren miehen kertomus lähes koko viime sotiemme ajalta. Päiväkirjat kertovat hyvin sen, mitä yksittäisen sotilaan elämässä sodan aikana tapahtui. Kirjoittamani alaviitteet tuovat esille myös sen, minkälaiden valtavien ongelmien kanssa Suomen sotilasjohto ja poliittinen johto työskentelivät koko sotien ajan.

Lauri Hongan monipuoliset kokoelmat olivat suureksi avuksi tämän kirjan kuvituksessa ja päiväkirjojen ymmärtämisessä. Vanhoja valokuvia, esineitä ja asiakirjoja on erittäin runsaasti edelleen tallessa. Toinen merkittävä valokuvälähde on Puolustusvoimien kuvakeskuksen julkistama SA-kuva-arkisto, jonka kuvat ovat olleet vapaasti käytettävissä.

Lauri Honka harrasti valokuvausta myös sotien jälkeen. Minulle hän opetti negatiivien kehittämisen ja valokuvien valmistamisen jo 1960-luvun alussa. Hän jätti jälkeensä hyvin järjestellyn ja laadukkaan negatiivi- ja valokuvakokoelman. 1990-luvun lopulla tein hänen valokuviansa ja muiden kokoelmien pohjalta laajan *Poika*-multimedian. Silloinen esimieheni ja multimediatyöni ohjaaja professori Erkki Huh-tamo luonnehti eräässä artikkelissaan Lauri Hongan määrätietoista keräilytoimintaa tallennusvaistoksi.

Tunsin jo siihen aikaan isäni sotapäiväkirjojen sisällöt sieltä täältä, ja juttelin niistä hänen kanssaan satunnaisesti. Hänellä oli haaveena julkaista sota-ajan muistelmia, ja häntä kannustettiin laajasti tässä asiassa. Voimat kuitenkin vähenivät, ja työ jäi äkillisen kuoleman vuoksi tekemättä. Jäljelle jäi kuitenkin erinomainen arkistomateriaali.

Kymmenen vuotta isäni kuoleman jälkeen palasin asiaan uudelleen ja kävin päiväkirjat tarkasti läpi. Niihin liittyviä valokuvia ja muuta oheismateriaalia löytyi todella runsaasti isäni jäämistöstä. Tallennusvaisto-sana sai mielessäni entistä suuremman merkityksen, kun kävin jäämistöä systemaattisesti läpi. Tein melko nopeasti päätöksen, että tekstit pitää saada toimitettua ja kaikki aineisto järjestettyä mielekkäästi julkaisemista varten. Asiaan perehtymisessä kuluikin sitten leipätyön ohella useita vuosia, sillä sota-aikaan liittyvä toimitustyö vaati syventymistä monenlaisiin asioihin ja näkökulmiin. Sitten oli vielä Sota-arkiston materiaalien läpikäynti, joka vei runsaasti aikaa. Palapeli loksahdella vähitellen paikoilleen.

Aluksi epäroin, voiko näin henkilökohtaista tekstiä julkaista, mutta mieleen palasi isäni kommentti vuodelta 1994: *Siellä ne ovat nyt kaikki päiväkirjat ja kirjeet tutkijoiden tutkittavissa*. Keskustelin vielä asiasta lähisukulaisten kanssa, eikä ke-

nelläkään ollut mitään kirjan tekemistä vastaan. Tuntui siltä, että olin oikealla ja tärkeällä asialla.

Kirjassa esiintyy satoja henkilöitä omilla nimillään. Mietin pitkään tätä asiaa, mutta en keksinyt muuta toimivaa tapaa kuin käyttää henkilöiden oikeita nimiä. Kirjassa esiintyviä aikuisia henkilöitä ei juurikaan ole enää elossa, muutamia kuitenkin. Minulle tämä on mielenkiintoista lähihistoriaa, jossa esiintyy runsaasti tuttuja henkilöitä. Toivon, että lukijatkin suhtautuvat samalla tavalla näihin 1940-luvun tapahtumiin. Meno on välillä melko hurjaa, mutta tapahtumat tulee suhteuttaa sota-ajan todellisuuteen. Tulevaisuus oli epävarmaa, sotaväsymys vaivasi, ja hyviä ystäviä kuoli jatkuvasti. Nuoret miehet olivat äärimmäisen kovassa rääkissä, ja jokaisella oli omat tapansa hoitaa ahdistuksiaan.

1990-luvulla Lauri Honka muisteli sotavuosiensa kokemuksia ja päiväkirjamerkintöjä seuraavasti:

Usein arveluttaa alkaa kaikesta kertomaan, koska tarinat alkavat itsestään tuntua uskomattomilta. Etenkin noilla "lentävillä ruumisarkuilla" lentäminen oli melkoinen kokemus. Sota-ajan kertomukseni on kokoonpantu etenkin talvisodan ajalta hajanaisista ja puutteellisista muistiinpanoista ja omista muisteluksista. Sama koskee jatkosodan hyökkäysvaihetta ja vähän sen jälkeistäkin aikaa. Päiväkirjamuistiinpanot ovat lyhyitä mainintoja siitä, mitä tapahtui jokapäiväisessä elämässä, eivätkä näin ollen sisällä paljoakaan sitä, mitä mielessä kulloinkin liikkui. Ne sisältävät pääasiassa vain sen, mitä tavallisen sotilaan jokapäiväiseen elämään sisältyi. Pääasia oli, että annetut tehtävät täytettiin niin hyvin kuin kulloinkin voitiin, ja vakaviakaan vaihteita ei väistetty. Ilo otettiin irti silloin, kun se oli saatavissa. Olimme silloin nuoria ja elimme nuorten lailla aina silloin, kun siihen oli mahdollisuuksia. Tämän muistakoon jokainen, joka näitä muisteluksia lukee. Ikäpolvemme nuoruuteen kuului SOTA. Elämä sotareissullani oli ajoittain värikästä ja ainakin vaihtelevaa.

Rovaniemellä 29. tammikuuta 2019

98 vuotta Lauri Hongan syntymän jälkeen

Tuomas Honka

Lauri Matias Honka

29.1. 1921 – 17.2. 2000

Temmesläinen¹ Lauri Honka vietti parhaat nuoruusvuotensa sotahommissa. 18-vuotiaana suojeluskuntapoikana hän aloitti talvisodan Limingassa siltavartijana. Viisi vuotta myöhemmin vuoden 1944 marraskuussa hänet kotiutettiin 23-vuotiaana ilmavoimien luutnanttina ja kolmen sodan veteraanina. Näinä vuosina hänelle sattui ja tapahtui. Ensimmäinen rintamakosketus oli viestialiupseerina Kiestingin motissa. Sieltä selvittyään hän jatkoi upseerikouluun Niinisaloon ja takaisin rintamalle viestiupseeriksi Uhtuan suunnalle. Vuonna 1943 hän vaihtoi aselajia ja pääsi ilmavoimien tähestäjäkurssille Kauhavalle. Lopun sota-ajan hän toimi lentokoneen päällikkönä jatkosodan ja Lapin sodan taivaalla.

Minulle on jäänyt sellainen tunne, että sodat eivät jättäneet isääni mitään suurempia henkisiä arpia, vaikka kovaa aikaa se hänellekin oli. Isäni kertoi usein sota-aikojen tapahtumista. Nämä muistelot eivät sisältäneet mitään sotaraakuuksia. Ne olivat sellaisia lapsille sopivia tapahtumia tyyliin: *Tänään on kulunut 25 vuotta siitä, kun päästiin pois Kiestingin motista. Silloin oli huutava nälkä. Nyt on toisin, ja muistakaa, että ruokaa ei saa jättää lautaselle. Se pitää syödä, minkä on ottanut. Tai: Tällaisella hyvällä kelillä me hiihdeltiin Pikku-Määtän kanssa vikapartiossa. Onneksi mitään vakavampaa ei sattunut, vaikka kaikkea oli tarjolla.*

Lauri Honka oli luonteeltaan avoin ja sosiaalinen, toisaalta taas pikkutarkka. Luonteessa oli myös hieman kiivautta, ja hän sieti huonosti toisten käskyjä ja neuvoja, mikä tuli esille varsinkin upseerikoulussa Niinisalossa. Omasta mielestään hän oli lähes aina oikeassa, ja hänen mielestään ennen vanhaan monet asiat olivat paremmin. Mielipiteet olivat varmoja kuten muillakin Hongan suvussa. Hän oli ahkera ja avulias, ja aina oli joku homma käynnissä. Työnteko oli kunniassa, ja töitä piti muidenkin tehdä eikä olla tekevinään. Levon ja juhlimisenkin hän osasi. Isäni oli

¹ Temmes oli pieni kunta noin 40 km Oulusta etelään. Nykyään Temmes on Tyrnävän kuntaan kuuluva taajama.

varsin mukava mies, jonka kanssa kyllä pärjäs, kun toimi joustavasti ja tunsi pelisäännöt.

Sotien merkitys ja veteraanasia olivat hänelle tärkeitä. Niistä ei saanut laskea leikkiä. Sama koski uskonasioita, vaikkei hän uskovainen ollutkaan. 1970-luvulla sotaveteraanien arvostus oli alimmillaan, ja hän kärsi siitä selvästi. Lauri Honka ehti kuitenkin nähdä vuosituhannen lopulla vielä ajan, jolloin nuorempi sukupolvi palautti sotaveteraanien kunnian ja arvostuksen. Rähmälläänolo väheni ja Neuvostoliittokin kaatui omaan mahdottomuuteensa.

Lauri Honka piti sotien jälkeen säännöllisesti yhteyttä aseveljiinsä. Tärkeimpiä kohtaamisia olivat 3. armeijakunnan asevelitapaamiset. Muutenkin hän piti yhteyttä sota-ajan kavereihin. Kesällä 1966 olin isäni mukana Kuusamossa. Vierailimme monien hänen joukkueessa palvelleiden miesten luona. Tapaamiset olivat mukavia, ja kuulin Juhani-veljeni kanssa paljon uusia tarinoita. Lentäjäveljet kokoontuivat omissa tapaamisissaan, ja heitä vieraili usein meillä kotonakin. Isäni oli hauskan seuramiehen maineessa, ja lystiä tuntui riittävän, kun miehet tapasivat. Kotioloisakin isäni oli varsin lupsakka ja seurallinen. Lauri Honka oli Lapin lennoston killan kunniajäsen, ja hän toimi pitkään myös Rovaniemen reserviupseerikerhon puheenjohtajana. Vuonna 1978 hänet ylennettiin kapteeniksi. Ammatiltaan hän oli kansakoulunopettaja ja erityisopettaja.

Isäni oli hyvin perillä vanhoista asioista. Hän oli monipuolinen keräilijä ja tallentaja, mikä näkyy myös tämän kirjan kuvituksessa. Kansanperinteen tallentajana hän keräsi murrenastoa Kotimaisten kielten keskukselle kotiseuduiltaan Temmekselä, Rovaniemeltä ja Pudasjärveltä. Hänessä oli myös aimo annos taiteilijaa, sillä hän kirjoitti runoja, piirsi, maalasi akvarelleja, valokuvasi ja oli taitava puuseppä. Hän oli myös tunteisiin vetoava puheiden pitäjä. Lauri Honka kirjoitti useita historiikkeja yhdistyksille, kerhoille ja kouluille ja hän toimi Temmeksen veteraanikirjan toimituskunnan puheenjohtajana. Temmeksen kuntakirjan toimituskunnassa hän työskenteli keskeisesti kuolemaansa saakka. Kalevaan hän kirjoitti nimimerkillä Matias.

Lauri Honka oli Suur-Suomi-miehiä ja hän oli myös Akateemisen Karjala-Seuran jäsen. Suurin innostus asiaan jäi varmaankin sota-ajalle, koska vasta näissä päiväkirjoissa törmäsin hänen kohdallaan AKS-ajatuksiin. Saksalaista aseveljeyttä hän piti hyvänä asiana vaikkei arvostanutkaan saksalaisia sotilaina. SS-ajatuksille hän ei lämmennyt. Häntä yritettiin värvätä Saksaan SS-koulutukseen, mutta hän katsoi parhaimmaksi kieltäytyä.

Lauri Honka eteni sotilasurallaan hyvin. Vuoden 1944 alkuun asti hän koulututtui ja opiskeli paljon. Talvisodan aikana oli asevelvollisuus ja aliupseerikoulu. Moskovan rauhan talvena 1940–1941 hän palasi takaisin Haapaveden yhteiskouluun ja

Temmesläinen **Lauri Honka** vietti parhaat nuoruusvuotensa sotahommissa. 18-vuotiaana suojeluskuntapoikana hän aloitti talvisodan Limingassa siltavartijana. Viisi vuotta myöhemmin vuoden 1944 marraskuussa hänet kotiutettiin 23-vuotiaana ilmavoimien luutnanttina ja kolmen sodan veteraanina.

Lauri Honka teki jo talvisodan aikana muistiinpanoja ja vuoden 1942 alusta lähtien hän piti tarkkaa päiväkirjaa. Päiväkirjojen lisäksi hän kirjoitti sota-ajastaan myöhemmin erillisiä tarinoita, joita on tässä kirjassa liitetty päiväkirjojen lomaan aikajärjestyksessä. Mukana on myös pieni osa Laurin saamasta ja lähettämästä kenttäpostista.

Lauri Honka voitti tällä aineistolla Suomalaisen kirjallisuuden seuran ja Sota-arkiston järjestämän sotakirjeiden keruukilpailun vuonna 1994. Nyt materiaali on julkaistu, ja Lauri Hongan muistiinpanoista syntyi yhtenäinen nuoren miehen kertomus viime sotiemme ajalta.

Päiväkirjojen tekstiä on tarkennettu ja kommentoitu alaviitteillä. Kirjassa on myös erillisiä katsauksia sotatilanteen etenemisestä, jotta Lauri Hongan sota-vaellus olisi helpompi sijoittaa suurempaan viitekehykseen. Kirjassa on runsas henkilökohtainen kuvitus.

”*Tarinat alkavat itsestään tuntua uskomattomilta. Etenkin noilla lentävillä ruumisarkuilla lentäminen oli melkoinen kokemus. Pääasia oli, että annetut tehtävät täytettiin niin hyvin kuin kulloinkin voitiin, ja vakaviakaan vaihteita ei väistetty. Ilo otettiin irti silloin, kun se oli saatavissa. Olimme silloin nuoria ja elimme nuorten lailla aina, kun siihen oli mahdollisuuksia. Tämän muistakoon jokainen, joka näitä muisteluksiani lukee. Ikäpolvemme nuoruuteen kuului SOTA. Elämä sota-reissullani oli ajoittain värikästä ja ainakin vaihtelevaa.*”

Tuomas Honka on rovaniemeläinen taiteen maisteri ja Lauri Hongan poika.

